

Pere J. Quetglas i Nicolau

Pere J. Quetglas i Nicolau va néixer a Palma el 1952. És catedràtic de filologia llatina de la Universitat de Barcelona. Ha ocupat responsabilitats en l'àmbit de la recerca i de gestió de la recerca, i en l'àmbit de gestió universitària. Actualment és vicerector de la UB.

De tots els mèrits del seu extens currículum, volem destacar-ne un, extremament entrelaçat i pertinent per a la Secció Filològica: la seva participació en el projecte del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), primer sota el guiatge del llavors director, el Dr. Joan Bastardas, membre de la Secció, i ara com a director del projecte. Des d'aquest càrrec ha promogut una important iniciativa paral·lela: el desenvolupament del portal documental CODOLCAT (*Corpus Documentale Latinum Cataloniae*), que pretén posar a l'abast dels investigadors la documentació que serveix de base per a l'elaboració del GMLC.

Ara bé, com que convé no perdre la memòria històrica i potser no tothom estigui al corrent del projecte del *Glossarium*, trobo que val la pena fer una síntesi del seu origen, de què és i què representa, i del vincle que hi ha mantingut i hi manté la Secció Filològica.

El projecte esmentat té els seus orígens llunyans en una iniciativa de Lluís Nicolau d'Olwer, membre també de la Secció i delegat de l'IEC davant la Unió Acadèmica Internacional. Aquest organisme, creat el 1920, acollí la iniciativa de bon grat, volgué dotar el projecte d'un abast europeu i acordà tirar-lo endavant als anys vint del segle passat. Atesa la parsimònia dels organismes acadèmics i dues guerres mundials, no fou fins al 1950 quan s'endegaren els treballs del projecte europeu *Novum Glossarium Mediae Latinitatis*. Des del 1998 aquest projecte, supervisat per un anomenat Comité Du Cange,* es

---

* Charles du Fresne, senyor de Du Cange (1610-1688), contribuí a la filologia llatina amb un *Glossarium mediae et infimae Latinitatis* ('Glossari del llatí tardà i medieval'), París, 1678. L'obra fou reeditada els segles XVIII i XIX i, a començament de segle XX, encara era l'única obra de referència. El projecte de la UAI era vist com una nova i moderna elaboració d'una obra de referència com ho havia estat la de Du Cange, amb un abast molt més ambiciós.

duu a terme per un conveni entre l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, el CNRS i l'École Pratique des Hautes Études.

Dels tretze països europeus que hi participen amb una contribució d'abast nacional, solament Catalunya no és un Estat. En qualsevol cas, el GMLC —un diccionari elaborat a partir de la documentació notarial i dels textos literaris, jurídics i científics en llatí i que abraça el període del segle IX al XII—, és d'una gran riquesa lexicogràfica i textual per al coneixement del llatí medieval a Catalunya i l'emergència del romanç, d'allò que podem anomenar *català preliterari*. Aquest projecte està vinculat a la Secció, per iniciativa del mateix Dr. Bastardas, mitjançant un conveni entre l'IEC i el CSIC. La Secció hi aportava la direcció i un suport discret per a personal. És així que la Secció participa encara, mal que sigui simbòlicament, d'un dels dos grans projectes de la UAI en què s'ha arribat a implicar. D'ençà de la jubilació i del traspàs del Dr. Bastardas, jo mateix soc el ponent o responsable davant l'IEC d'aquest projecte.

No puc ara entretenir-me amb citacions de destacats filòlegs i historiadors medievals —com Dag Norberg i Pierre Bonassie— sobre el reconeixement de la rellevància del projecte català.

Paral·lelament a la continuació del *Glossarium* en el seu format convencional, doncs, Quetglas ha iniciat la creació del *Corpus Documentale Latinum Cataloniae*, a partir d'un fitxer manual que supera les 50.000 fitxes i també d'un corpus textual digitalitzat que arriba a més de 22.000 documents.

Però el CODOLCAT és bastant més que un simple corpus documental en sentit estricte, ja que cada document que s'hi incorpora és objecte d'una veritable tasca d'edició crítica, conformant una edició d'edicions, amb vista a facilitar el maneig dels usuaris, cosa que comporta tenir en compte les edicions i també els manuscrits. Vegeu-ne la teorització exposada per Quetglas en aquestes publicacions:

— «L'edició de textos medievals: problemes, recursos i solucions. El cas de les dobles edicions», *Anuari de Filologia. Antiqua et Mediaevalia*, núm. 4 (2014), p. 85-101.

— «The Corpus Documentale Latinum Cataloniae (CODOLCAT)», a *Humanitats a la xarxa: el món medieval / Humanities on the web: the medieval world*, Suïssa, Peter Lang, 2014, p. 259-269.

No ha d'estranyar que un projecte de l'envergadura del GMLC i d'interès per al país es desenvolupi al CSIC; cal tenir present que arrencà, a l'empara de la càtedra de Marià Bassols (per bé que amb la iniciativa des del primer moment de Joan Bastardas), a mitjan dècada dels cinquanta. No podria haver-ho fet pas a l'IEC.

Quetglas ha donat, doncs, un impuls important al projecte inicial tant en l'ordre tecnològic, en el de la formació d'un equip permanent, en la difusió de resultats i la incor-

poració d'activitats de formació, com en la captació de recursos propis i externs, d'institucions o agències de Catalunya, l'Estat i la Unió Europea.

Ara bé, Pere Quetglas també ha explorat la producció literària altmedieval al nostre país, a través de la introducció en el cànon d'autors com el comte bisbe Miró Bonfill de Girona o el jutge Ermengol Bernat d'Urgell, l'obra poètica dels quals ha estudiat i editat:

— «Llenguatge jurídic i llenguatge poètic: les gosadies del comte-bisbe Miró Bonfill». *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 45/1 (2015), p. 185-194.

— «La Vita Adalbertini de Ermengol Bernat d'Urgell». *Epiphrosyne. Revista de Filologia Clàssica*, núm. XXXIII (2005), p. 279-287.

— *La tradició clàssica a l'edat mitjana als països de parla catalana*, Barcelona, Ítaca, 2008, «Quaderns Catalans de Cultura Clàssica», 23, p. 11-26.

Encara en el camp del llatí vulgar i del llatí medieval s'ha ocupat de temes no relacionats directament amb el *Glossarium* o amb el CODOLCAT, en estudiar la confusió metodològica que s'amaga rere del terme de *llatí vulgar* o a l'hora d'escometre el procés que conduí a la utilització d'íctica dels dies de la setmana en llatí medieval i en les llengües romàniques. I en la mateixa línia podríem citar també les recerques dedicades a escatir el que s'amaga rere obres tan peculiars i tan lligades a l'origen de les llengües romàniques, com el *Testamentum porcelli* o l'*Indovinello Veronese*. Sense ometre l'edició o la traducció al català d'obres com les *Saturnals* de Macrobi o les cartes de Petrarca i, en especial, el *Cançoner de Ripoll*, obra de la qual s'ha ocupat reiteradament: *Cançoner de Ripoll* (Martorell, Adesiara, 2010).

Finalment, no es pot menystenir la faceta lingüística de Pere Quetglas, exercitada en els àmbits de la lingüística històrica, la lingüística estructural i la gramàtica transformacional. Les seves aportacions en aquest camp s'han orientat envers la sintaxi i la pragmàtica. Així, després de la seva tesi —dedicada a l'estudi de la modalitat factiva en llatí—, ha investigat la presència de la pragmàtica dins la sintaxi i les possibilitats d'estudiar des del punt de vista pragmàtic els discursos d'autors clàssics com Ciceró o les manifestacions del mateix tipus que poden aparèixer en textos medievals, com per exemple a *Les gestes juridiques dans les documents latins de la Catalogne au Moyen Age* (*La geste et les gestes au Moyen Age*, Ais de Provença, 1998, p. 521-528), obrint així camí a una línia de recerca batejada com a pragmàtica inversa. I encara dins del mateix àmbit, és de justícia esmentar l'autoria d'una obra que s'ha fet un forat en totes les bibliografies de lingüística llatina: *Elementos básicos de filología y lingüística latinas* (Barcelona, Teide, 1985).

No podem deixar d'esmentar en cap cas l'estudi que va dedicar a la figura i l'obra de Josep Balari Jovany, pioner de la filologia catalana en molts camps, com els de la lexi-

cografia, la gramàtica històrica, l'etimologia, la toponímia i també la lexicografia llatina medieval, en la qual s'erigeix en el precursor més caracteritzat del *Glossarium: Josep Balari i Jovany. Escrits filològics* (Barcelona, Alta Fulla, 1990).

La disponibilitat del Dr. Quetglas com a membre de l'IEC —entesa com la seva voluntat d'integrar-se en els projectes, comissions i encàrrecs de la Secció i l'exercici actiu d'aquesta voluntat— és indubtable, més enllà de la direcció del GMLC.

L'eventual incorporació de Pere J. Quetglas a la Secció cobriria dos fronts disciplinaris o dues destreses o una cosa de cada: un coneixement humanístic de gran abast, el del llatí medieval a Catalunya, i una destresa tecnològica moderna en l'elaboració de corpus i la gestió de dades digitalitzades. I permetria almenys una més gran implicació de la Secció i una més gran visibilitat del vincle de l'IEC amb el projecte del GMLC.

Per totes aquestes raons i en nom de la Secció, us demano el vot favorable envers el candidat Pere Joan Quetglas i Nicolau.

Text llegit pel senyor Joan A. Argenter i Giralt en el Ple del dia 1S de gener de 2016

Mercè Lorente i Casafont

Mercè Lorente i Casafont, nascuda a Barcelona el 1960, és llicenciada en filologia catalana per la Universitat de Barcelona (1986) i doctora per la mateixa Universitat (1994). Va exercir la docència de llengua catalana, primer a l'ensenyament secundari (1986-1989) i, immediatament després, a l'universitari, primer com a ajudant del Departament de Filologia Catalana de la UB (1989-1994) i, a continuació, com a professora titular de la Universitat Pompeu Fabra (des del 1994, on avui continua exercint). Al llarg d'aquests anys ha explicat matèries de lèxic, terminologia i lingüística teòrica. Ha dirigit cinc tesis doctorals (quatre amb excel·lent *cum laude* i una premiada per l'IEC) i actualment en dirigeix quatre, a més de treballs de màster i de final